

Aurorin, W., Beldi, L.

Sinəzi naj Gara

Uepedgiz 1932 Leningrad

НАУЧНО — ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ АССОЦИАЦИЯ
ИНСТИТУТА НАРОДОВ СЕВЕРА ЦИК СССР

AWRORIN W., BELDI L.

SINƏZI NAJ GARA

Prof. Dr. P. Šmita
dēvir

УЧПЕДГИЗ

1932

ЛЕНИНГРАД

FILOL. UN FILOS.
FAKULTÄTES
BIBLIOTĒKA

Ответств. редактор *В. А. Аврорин*. Технич. редактор *З. Н. Аксельрод*.

Сдано в набор 11/IX 1932 г. Подписано к печати 8/X-1932 г.
Учгиз № 3771/л. У-6. Тираж 1.700 экз. Ленгорлит № 55716. Зак. № 1461.
Бумага 82 × 111 см., 2 л. Число тип. зн. в 1 бум. листе 34760.

ФЗУ. им. КИМ'а. Типография „Коминтерн“. Ленинград. Красная ул., 1.

I

Əm boadu əm sinəzi naj biəin—Həzər
Gara.

Əm moda boatum ənəguy bargəhani.
Boatum ənəjni searin-da aba.

Noanei ehondoaei əm vajan naj—
kulak Anton—biəin. Tij kulakaei ənə-
həni, boatoguj hulgiksəguy nağdandəhani.
Anton zokeəani ihəni. Gara imi arumbi
aeomi vaeəhani. Anton tij ərindu eajwa
omeha.

Garaei mədəsini:

— Handami zicisi?

Gara unzini:

— Mi əsi boatoguj tambi. Haj-da sea-
ori ana bimi. Asei, purilbi zogdu seaguj-da
varasi. Tuj tami sindulə nağdajeei.

Kulak unzini:

— Mi sindu burəsimbi. Si sinəzi naj.
Hajdu baresi si taodagoguj?

— Aja, hon-da naᅇdazi buru! Mi haj-wa-da wari oseni, sindu buguᅁmbi.

— Tuj buguj oseni, naᅇdazi burᅁmbi. Naᅇdai esorasi oseni, simbiᅁwᅁ mᅁn baruᅇ zapazambi, mindu zobogoasi.

Gara mureini: „naᅇdaorenu, hontaorenu?“ Gojdami mureihᅁ.

Naᅇdai esorasi oseni, bajan najei zobondaorewa osesemi mureihᅁ. Totami mureihᅁni: „Asei, piktᅁi seagoi varasi, cawa naᅇdasi oseni.“

Gara cawa eehalaha.

Tij ajᅇaᅇa hazi biein, niᅁpultᅁ-dᅁ oi biein, wᅁjun-dᅁ hazi biein.

Gara oewa waha niᅁpultᅁwᅁ. ᅁm solakewa, sosi huluwᅁ, toᅇᅇga eoleojwa, ᅁm boᅁamba wahani.

Tij wahambi niᅁpultᅁᅇᅇᅇᅇ kulakaei eragohani.

Kulak daᅇsai arwembogoha. Totami naᅇdawani taᅇᅇᅇᅇᅇᅇ:

— Mi daᅇsadoja naᅇdahasi tuj bi: opa — toᅇᅇga pudᅁ, ziᅁktᅁ — duin pudᅁ, siᅇuksᅁ — ᅁm pudᅁ, woso — dᅁhi arsin, ᅁm meoᅁan. Hᅁm zapahasi zaka ᅁm tanggu tesa.

Gara ərdəngəsini:

— Hajmi tuj əgzi oeeni? Mi sindulə tuj əgziwə zapami-da abajma bi.

Kulak unzini:

— Mi daŋsadoja tuj niruktu. Hajwa-da zapahasi, həm bi.

Gara hon-da tam-da mutəsi. Biehəwə-də otoleasi. Anton honi unzini; honi bi.

Ŋoani wahani niəpultənguəni kulak mənə hodagoani nosoreni.

Kulak unzini:

— Si niəpultənguəsi həm saleni goein tesa. Mi haj uŋkəi: si tuj warasesi. Əsi si naŋdai taodam mutəsidual, mindu zovozaei. Naŋdai esoeami.

Gara doni orkenaha. Hon-da murein-də aeasi. Zovoasi oseni, ŋoambani bajan naj hon-da tam-da euŋnu mutəj.

Gara kulakadu zovomi dəruhə. Ini teap zovoj, siksə zokei zizuj. Zovoreni manga.

Tuj zovojli turimbə oewa bari. Seaguj, tətuguj ulən-də varasi. Zonkani homecim zərgəzəni bi.

Gara tuj gojdami tul-tul kulakadu zovomi balzeha. Tuj əruləmi viein.

II

Əsi Gara bajan gurundu soboasi.

Əm siksə ələ apseŋgori ərindu ogda ziein. Ogdazi əm asi naj zieini. Tojla hami, Gara zokeeani ihə. Imi Garaei mədəsini:
— Hajdu bi sowet dalamzeni?

Gara uŋkini:

— Əzənə, mi otai tətugugujə, totapi gəsə ənəuri sowet baroni.

Gara otai tətugum hozepi, tij najzi gəsə sowet baroni ənəhə. Gara sowət zoni keraceani eraəaha, totami ƚoani hamasi moəogoha.

Ɯea eemaƚa gərən naj poani oein. Sowet zokeeani naj tiəs ziein. Tij poandu asi naj hesangum dəruhə:

— Əj aƚƚaƚadu suə ehondoasu skolawa aƚseori. Mimbəwə Oeəzeə Komitetani ziwəŋkini əj ehondu skolawa aƚgora, suə purilbəsü taeeoeeri. Suə sarasunu hajƚgolami taeeoeeri nuei gurumbə? Balana əzən geandoani nanaj nuei gurumbəni taeeorasi biein. Bajan gurusəl biehə otoleasi najwa siƚgərimi za biein. Əsi sowet geandoani

naj taoni eugnu taceori. Bajan gurusəl ujwədə singərimi mutəsi. Balana bajan gurusəl sinəsi gurumbə mənduj zovoanzi biein, goj naj kusunziəni biein. Sowet geani tuj unzi: „naj taoni mənə kusunzi balzi.“ Hon-da balzeori uləmbəni ajawani saguj, naj taoni biehəwə taceoeeori.

Alosi naj əgziwə gojdami hesəngoha. Naj ziqirə dosozaha.

Gara təsimi mureihəni: „təzə unzini! Biehəwə otoleasi naj—pakei lau əmutu. Haosi-da, hon-da ulən pokto baroni taoreoda sarasi. Mi mureii piktəi taceowandami ənuəmburi. Noani taceoeejni, əwəŋki taosi balzeni ulən ozara.“

Poan hozeoeeani Gara zokei ənuhə. Zokei ənujduj, pokto aldandoani saman noəmbəni haŋpəngohani. Saman Gara baroni mədəsini:

— Sindu uləsikəsinu alosi naj hesəngohəmbəni?

Gara unkini:

— Ulən biein. Təzəwə gisurəj. Biehəwə otoleasi najwa kulak singəri.

— Simbiəwə kulak hali singərəhəni?

— Тэзэ сiγγэрэхэ. Ми Һоandoani эгзи айнаа зовокaj. Ini тiэр зовокaj Һоandoani. Mindu туримвэ оewa буhэ. Seaoredu-da eseasi бiein.

Saman unzini:

— Si эзэieieinu, si seaguj boatoguj mohojdoasi, bajan naj—Anton sindu наг-dazi бурээну? Anton уjwэ-dэ hэм вэлэei. Si tij нагдаi hэм таодаhasi осeni, Antонdu зовoasi бimeэsi.

Gara unzini:

— Anton mindu нагдаzi буhэni тuj эгзи бim-dэ ава. Дагсадu нирuhэni заpа-handоja эгзи. Tuj аргасеми мэндуж mim-биэwэ зовowaгkeni. Бieхэ отоli бieisini, mi sameai hajwa-da нирuhэмбэni дагсадуj. Эси бунду skоlawa нihэlihэ. Nuei гurusэл eadu тaeoeezara. Бieхэwэ тaeepи, уj-dэ Һоамбаei аргалasi.

Saman аnumи эjэi, тajai кэндэли ieieэ-hэni. Totami simuэeimi Garaei мэдэ-sini:

— Si saraeenu, sowet геани hajmi nuei гурumbэ тaeooreni?

— Mi-kэ sarambi.

— Ава, бизэрэ си-кэ sarasesi. Nuel gurumbə taeorejni, həm nanaj loea baroni osegoani.

Gara saman həsəwəni taodagojni:

— Honi bi tuj bini? Alosi naj tuj undəəkə: skolawa aŋseori naj ulən balze-goani. Mən barojopoŋkeemi um-də ава.

Saman inəktəmi gisurəjni:

— Si hajmi sarasesi? Alosi naj tuj hesanguj oseni, naj uj-də skoladu taeorasi. Mi-kə sarambi hajguy-da skolawa aŋgojwaei. Mi simbiəwə argalami hesangosembi. Alosi najwa əzi dolzera, — ŋoani loea najni. Loea najni hali-da həm najwa argasi. Si piktəi loea baroni oseoandasembi unzi oseni, skoladu əzi burə!

Tawaŋki Gara zokei ənuhə. Tij siksə Gara aojeami mohohani. Tul-tul muruni kəndəli.

Tuj aomi mureini: „honti oseni saman təzəwə həsaygojni? Haj taguj loea najni bumbiəwə ulən baroni tajni? Alosi naj-da ulən undəənu. Taeori oseni-ka, ulən ozi. Hawuj naj tərək unzi — alosi najnu kə samanu? Hawojwan-da agdajeami aeasi.“

Ǝemi t h ni Gara. Aseni m d sini:

— Nuei gurumb  skolaei buwurinu?

Gara unzini:

— Haj taguj skolaei buwuri?

Gara pikt ni Poŋsa unzini:

— Mi zeaselbi nuei gurus l h m tace-
ondamari  n j. Mi-d  skolaei  n guj tamb .

Ameni unzini:

— Si skolaei taceondaj oseni, loea
baroni ozaei. Saman minei tuj uŋki.

Tuj hesangojdoaei alosi naj zieiini.

— G , baegopu, Gara!

— Baegopu!

— G , Gara, pikt i skolaei bur einu?

— Sawasi! Skolaei bumis ni nuei biz r .

— Hadu s ?

—  oan zu r s .

—  l , s ni t j ul nduj bi.  oani
taceoeeasi aeasi!

Gara unzini:

— Aja, hasi  angga ur gini, taceomi
korpi!

Tuj hesangojdoaei saman zieiini. Alosi
naj sarasi — samamban-da, abawan-da.  oan-
neeani unzini:

— Gara piktəl skoladu buriwə oseni.
Si honi mureisi?

Saman hal-hal oein — buru umburinu,
biəsi umburinu? Hal-hal oda uḡkini:

— Buri oseni-ka ulən biein.

Alosi naj unzini Garaei:

— Gə, ieəru sagzi nj unziwaəni!

Alosi naj ənuhəm hamealani, Gara sa-
manei mədəsigujni:

— Si undəəəsi-kə nuei gurumbə skolaei
buwəsi. Əsi hajmi buwuri undəjsi?

Saman unzini:

— Hajmi otoleasi? Alosi naj viduəni
tuj unzi oseni aəsi, — Ehon sowetani mi-
mbiəwə puḡnəj.

Gara unzini:

— Si səinə zələisi bizərə. Totami Ehon
sowetazeni ḡələjsi. ḡələjsi oseni, tərək gisu-
rəmeəsi. Əsi si həsəwəsi agdasəmbi. Poḡ-
sawa skoladu buzəmbi.

III

Poḡsa skoladu elan ajḡaḡa taceoha.
Ulən taceha — nirumi, holami, taomi. Noani
skoladu naj-najduj ulən taceoha.

Alosi naj əm moda uŋkini Poŋsaei:

— Ehon sowetani varoni ənəru! Sowet dalamzeni simbiəwə gəli.

Poŋsa sowet varoni ənəhə. Sowet zokeani ihəni. Sowet dalamzeni Poŋsawa iəərə uŋkini:

— Gə, Poŋsa, bæegopu! Təru! Əsi si skolawa hozeəcenu?

Poŋsa unzini:

— Əj ajŋaŋa hozeambi.

— Guei taeorewa ehalacenu?

— Ehalambi.

— Ehesesi oseni, Leningradaei ənuəndəpu. Ehalazacenu, abanu?

— Mi doi-ka ənuriwə mureiəmbi.

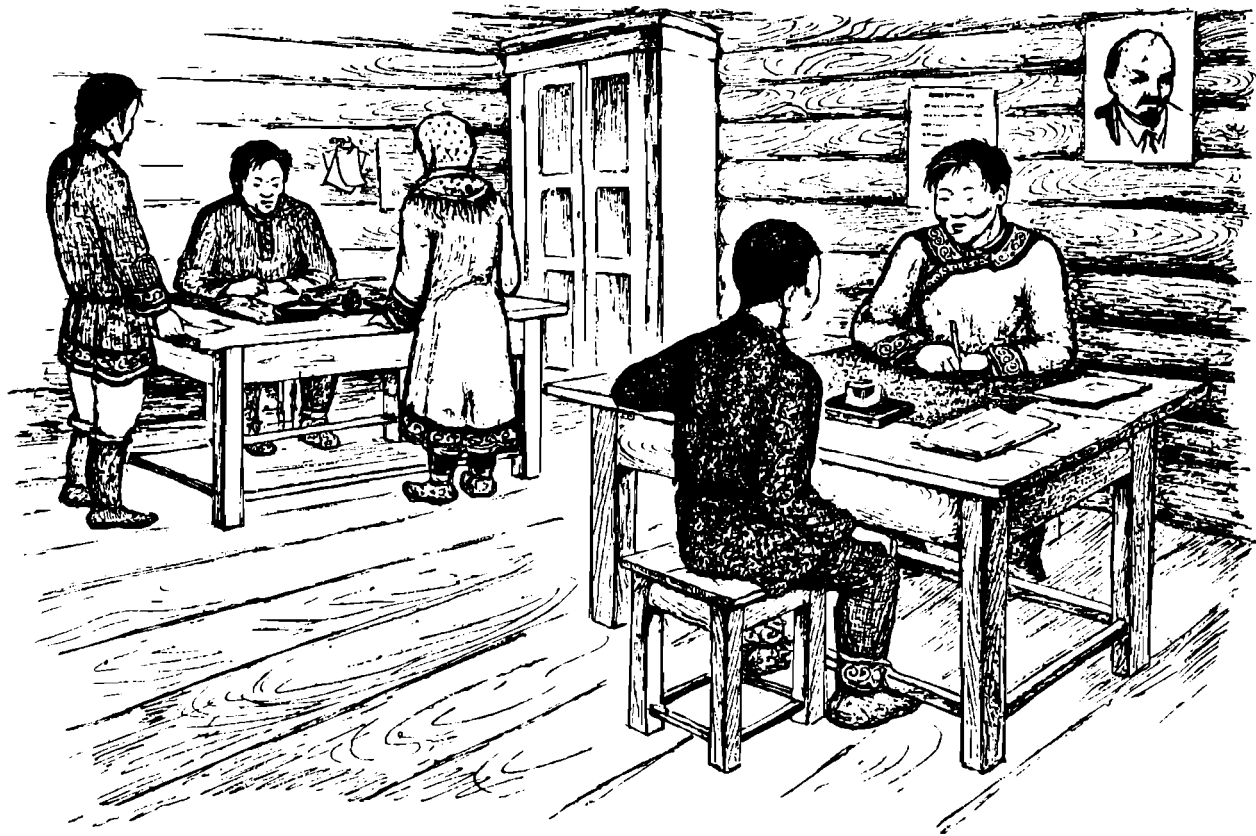
Totami-ka sawasi—ənimbi, amembi eindəjnu, hontajnu? Dalamzi unzini:

— Si zokei ənupi əninei, amenei ulən hesəŋgəŋasi-tani. Totara eemana ənəsi-də, ənəj-də gisurəndəguhəri.

— Gə, eemana gisurəndəgugəj-təni.

Zokei ənuhəni, zogdoani uj-də aba.

Amenani, əninəni həm usindu maŋa zovoil. Amenapi zovojni varoni tohani. Totara ənimbi, amembi zakpadoani elegora gisurəjni:

— Mimbīəwə Ehon sowetani taeon-
dami ənuəŋkiei Leningrad baroni.

Ameni unzini:

— Haosi ənəjsi? Haj वोअेएनी? Haj वोअेएनी एनəə वुडि-दə sawasi. Si ənuəciəsi, वुə हॊनि वलजेरु? Mi sagdangoha. Ənisi-də sagzi. Uj vumbiəwə uzi?

Poŋsa unzini:

— Aja, एनəरि डॊा ताॊण्डॊानि डिडुडəम्वि. एदु सुम्विəwə वəलəडिडəम्वि. Ulən taeori oseni, गəसə वलजेरि ulən osi.

Ameni həmə mureini: „ulən taei oseni, वलजेॊरेडॊानि ulən osi“ Əninciəni mədə-
sini:

— Si honi mureisi — ənuəmburinu, hon-
taorenu?

— Ənuəmburi oseni ənuəŋkin-də aja.

Totami bologojdoani Poŋsa ənəguj bargim dəruhə. Ehon sowetani ənəguəni vichəguəni eŋnu vuhə. Totami gulŋki Leningrad baroni.

Guei əm moda Gara samamba vaogohani. Saman mədəsini:

— Piktəi ənuəŋkəsinu Leningrad baroni?

— Ənuəŋkəi..

— Si əzəciəcinu mi unkimvəjə? Piktə-wəsi loea zapazara. Əwəŋki taosi piktəi hali-da vaogoasesi. Ənərə eadu vuzərə.

Gara ajaktalaha.

— Poŋsa bujkin-də si taodasesi. Balana-da tujundəəsinu — skoladu taceori najwa-da loea zari. Tij-də vaj aba viəs-kə.

Saman unzini:

— Si sinəzimi viəsis-kə. Piktəi ənuəŋkisi, əwəŋki taosi honi balzeguj tajsı? Uj simbiəwə vələci?

Gara unzini:

— Aja, kusumbi hasi vi. Saman aba-da balzemi mutəmbi.

Tuəguhə. Gara boatum ənəhə. Ənəjdıj seagoi kooperatiwala naŋdaha. Gara sari: kooperatiw najwa argalasi kulakama-da.

Boatopi zuər beadu viein.

Ɔoi varoni əuguəhə. Ɔogduj Poŋsa niruhəmbəni viehəwə baha. Gara alosi najwa gələndəhə viehəwə holagoani. Alosi najwa gazomi zizuəhə. Goj naj-da dosocandahəci Poŋsa niruhəmbəni sara-da. Alosi najwa kəndəli təguən-də holawaŋkeci. Poŋsa niruhəni:

„Baegopu, ənımbı, amembı!

Bongodu nıruəmbı mənə hon-da bil Leningradadu. Balzei, taeorei, pokto aldamvani zıeimbi-həm aja.

Buə Institutədupuwə əgzi naj taeori. Oeezea kaltala bi gurusəl goj-goj golo: nanaj, ude, oroel, kilər, həzəri, giləml, eukea, guei goj-goj golo bi. Həm gəsə taeorapu, gəsə zovoapu, gəsə vıpu. Buə goj-goj häein zakawa taeorapu. Mənə vıchəwəri-də taeorapu. Saman vaj avawa hesəngohani. Bumvıəwə loea mən najgıj zapım-da aba. Əsi mi taeoreduj komsomol oei. Bundu əgzi komsomol gurusəl bi.

Əsi sunel nıruəmbı: kolhosawa angojnu, avanu? Kolhosawa angoil oseni, kolhosaronı irusu! Kolhosadu zovomi ulən. Gərən naj kusunziəni hajwa-da həm angomi mutəuri. Kolhosael iriduj— adolewa, toptosalba, ogdawa, moremba, morin hazombani əawa həm olvemi. Tij ahora kolhosadu həm əmutu. Uj-də, ujjgiə-də vodoasi. Həm əmutu. Kolhosadu mən dola zea-zəawari vələciəli zovoil. Kulakawa, samamba kolhosael əzi iwuəndəsü! Noanei taeekto tul-tul

goj naj kusunziəni balzi. Kolhosaei iri oseni, tuj tamari dəruri. Goj ərdənzi kolhosawa bojaleei. Totami kolhosaei iwuəsini. Zoa zizupi, mi sumbiəwə bələeizəmbi.

Pədəmi dərəzigusu! Ajazi biəmbi. Əzi gasaosu! Həzər Poŋsa“

Həm naj dıngurək dosozaha. Naj eynu ərdəngəsi Poŋsa niruhəmbəni goro boazi, hoton boani Leningradazəazi.

IV

Nəŋnə ərindu əm moda Gara vini ehonei kooperativ instruktorni zieini. Zəa iniwə sowet zogdoani gərən gurusəl poani oein. Naj eynu ziein. Sowet dalamzeni unzini:

— Gə, gərən naj poani təpeiri! Əj poandu hesəngogeolori kolhosawa angori bajta.

Poandu kooperativ instruktorni hesəngohani—hamaea zaka kolhos, honi angori kolhosawa, honi zovori kolhosadu. Poandu tuj nosohaei — əj ehondu kolhosawa angori“

Poan hozəoceanı uş-də kolosaei iri najwa nıruməri dərühəei.

Gara eigki boḡgodu niruhə. Saman-da nirundəhəni. Sowet dalamzeni unzini:

— Samamba kolhosaei iwəmbuəsi. Simbiəwə niruwəsi.

Saman hamasi kəeəragumi ənuhə.

Kolhos zovomi tərēiuhə.

Tij zoa Poḡsa zizuhə. Poḡsa Ehon sowetadoani zovojni.

Poḡsa əm moda jakəu varoni zaəzi ənəhəni. Totara jakəozeazi dolbo zokeyi zizuhəni. Zizumi dolbo kolhos toedoani iəhəni əm najwa. Tij naj adoli zakrawani pulsini. Poḡsa mureini: „haj najni?“

Totara morahani:— Uj taei?

Kol-kol bi.

Totari Poḡsa ərdəngəsimi dəruhəni. Totami hajəedoani tij naj dujsi pagzalaha.

Poḡsa hara, adoli varoni iəəndəhəni. Adolewa naj kuəənzi easohani.

Poḡsa mureini: „haj naj tuj tajni?“,

Adoli udəwəni pulsimi taktolaḡkeni. Əm kuəən biəini. Tij kuəəmbə vara, zoi varoni gazohani. Amembi sərugurə tij kuəəmbə iəəwəḡkini. Poḡsa mədəsini:— Uj kuəəni əj?

Ameni eadovak sahani.

— Saman kucəni.

Poŋsa ameneei euŋnu gusərahəni hon-da iəhəmbi dolbo.

Zeə eemaŋa, eemi ərdə, Poŋsa amenzi gəsə sowet baroni ənəhəni. Totara eadu gisurəhəni, kucəmbəni sowet baroni buguhə.

Tij iniwə samamba zapaha.

Hoŋa-da gojdasei rajonzeazi bajta zozaj gurusəl ziei, — samamba zozaguŋl.

Həm kolgösəŋkasal samamba zozəori baroni ziei. Tij samamba zozəoredu Gara agdun oein. Tij bajtadu Gara saman haembəni həm gusərahə.

— Mimbəwə maŋga argasehani. Nuei gurumbə skoladu buwuriwə-də osei biein. Guei goj-goj ərdəni biein. Bortaj aeapei sowet geambəni ənəj biein. Saman kolhosaei iriduəni, iwəməri-də awapu. Totami ajaktalahani. Tij ajakta murunzi kolhos adolewani kucənzi harpecehani.

Bajta zozaj gurusəl nosohaei: „ŋungu ajŋaŋa laodu təsiwəmburzi samamba“

Hontaj oseni tij saman laodu təsimi ulən naj osegoj-da sawasi. Sowet geandoani laodu təsi gurusəl ulən naj oegoaŋkeei.

